

اون بشنجي سنه
نومرو ۸۵(۸)

مارت
۱۳۴۱

تۆرلە تارىخ اخجىنى

مۇھىمە عەرىسى

خزىئە اوراق تدقىقاتى :

عثمانلى ئىمپراطورلۇنىڭ قوت و سطوت صاحبىي اولدوغى زمانلىر پاطریقخانەنىڭ

ھىچ بىر نفوذى يوقدى . دىوان، پاطریقى آنېق رعايا زمىرى سىندىن بىر فرد اولارق طاينىرىدى . رعايا يە تطبيق اولۇنان جىزالار پاطریقلىرى حىنندەدە جارىدى . اهاتى ثابت اولان ھەنگى بىر پاطریقلىك، روم و ارمىن، جزاىسى اعدامدى . اىلك دفعە پاطریق اعدام اىتىدىرن، كۈپرۈلۈ محمد باشا اولدى .

نۇما دىيورىد : «استانبولده روم بىطىقى اولان مفسد افلاق و يودەسى اولوپ قسطنطىن نام پىلىدە القاي فسادى متضمن اكاذىبىلە ملۇ كوندرىدىكى ورقة باطلە طوپلىوب خيانى ظاھرا ولىجىق كىندىرە كۆستۈزىلىوب سؤال اولنقدە جوابىتىدە بېرىسى صدقە تحصىلى ئىچون بىر مقولە كاغدە كوندرە كىشىزدەر ديو اقرار ايمكىن پىرمق قۇدە صلب اولندى . ملۇنك ئاغىندا اولان مضمۇن بىر كە مەت دور اسلاه تمام اولغە آز قالمىشدر . ولولە دىن عيسىي تىكارار عالىكىر اوله جىڭىز . اكا كورە اولهسز . عن قریب جىلە ولايتلار مىسحىلر الله كىروب اصحاب صليب و ناقوس تىام مالكە مالك اولسەلەر كىركىدە دىعىش خىلەم الله تىعالى» (۱) .

فقط پاطریقخانە، تۆركىيە علەينىدە يالكىز اجنبى دولتلارە خابىرى كەفى كورىمىدى .

استانبول‌ده صیق صیق و قوعه کلن یانغینلرده « متین و توانا کفرملر دولامه و فس کیبوب یکیچری قیافته کبروب یعنما و تالان وامت محمده اضرار واهانت» ده جرأت ایدرلردى . بو سیدن حکومت نظرنده پاطریقخانه برسفاسد وشقاوت اوچاغىدى .
بونكله برابر ، پاطریقخانه شرقده نفوذىي ادامه ایچين هر دورلو تدیرلرە توسل ایمکدن کرى دورمازدى . روم پاطریقنىڭ شرقده دىنى نفوذىي قىراچاق ازلى خصم ، پاپالىق مقامىدى . فقط پاطریقخانه نك قاتولىك نفوذىيئە مانع اولمايى امکان خارجىنده ايدى . استانبولك فتحىدىن اول يېزائىس ايمپراطورلىك تورک سوطىنە فالشى شرق و غرب كايسارلىك برلشمەسى حقىندە كى تكاييفلىك يېزىنە ، شىمىدى فنار پاطریقخانه سنك خريستيانلىق نامنە اوروپادن استمداد ايمەسى قاش اولىشدى .
بو سیدن پاطریقخانه ، شرقده قاتولىك نفوذىيئە مانع اولامىور ، فقط عىنى زماندە كىندى موجودىتىنک ادامەسىن قاتولىك عالىندى تىنى ايدىسوردى .

اون اىكىنجى عصر ھېرىدە پاطریقخانه ایچىن يىكى بىر اورتودوقس حامى اورتايىھ جىقدى : روسىيە ، توركلر ، بىر قاچ عصر ، داخلىدىن پاطریقخانه نك فسادىنە ، خارجىدىن ده روسىيە نك تباخوزلىكىنە قارشى اوغر اشمايە مجبور اولدىلر . عثمانلى ايمپراطور لۇغى داخلى ادارە سىزلىك يۈزىندىن ضعفه اوغرادىقە ، فنار پاطریقخانه سنك ده روسىيە ايلە صىميمىتى كىتىدە كە تزايد ايتدى . پاطریقخانه ، بالقانلىدە بوتون اورتودوقس عالىدە حاكم اوغلق اىستەدى . فقط بىر حاكمىتى اوزون مدت دوام ايمەدى . فنار پاطریقنىڭ دىنى نفوذىدىن ايلك اول آيرىلان ، بولغارلار اولدى . بالقانلىدە ملىت فکرلىك ايلرىلەسى بولغارلار ده دىنى استقلال ايلە باشلادى .

رهە پىنون دىبوركە : « بولغار كلىسا سىيلە بولغار قومى ياواش ياواش دىرىيلە يە باشلادى : بو ائنادە ايسە عثمانلى سطوقى زوال بولسۇر ، روسىيە ايمپراطورلىقى او جىسم حايتكار كولكەسنى بالقانلىق قدر تىدىد ايدىسوردى . ۱۸۷۰ دە ، فنار پاطریقخانه سنە قارشى قويىق ایچىن توركلر كىدە مساعدە سىيلە مستقل بولغار كلىسا سىيە ، بولغار آكسار خلنى تشکل ايدىنجىھىي قدر مجادىلە ، خارجىدىن غير مرئى ، فقط كىزلى كىزلى دوام ايتدى . دىنى تشكىلات پردهسى آلتىنده ياواش ياواش سىياسى استقلال حاضرلاندى » (۱) .

(۱) رەنپىنون ، اوروبا و ھەمانلى دولتى ، ص ۱۲۳

بولغارلر، فنار پاطریقخانه‌ستک نفوذندن قورتولایه و عین زمانده دینی تشكیلات ایله سیاسی استقلال‌لرینی تأمین ایمه‌یه ناصل موفق اولدیلر؟ ایشته بو مسئله‌ی خزینه اوراق و شیوه‌لرینه نظرآ ثبیت ایدم جگز.

استانبولده بولغار کلیسا‌ستک تأسیسی حقدنه کی تشیث غرہ ذی القمده ۱۲۶۵ تاریخنده باشладی. اوzman استانبولده او طوران بولغارلر، عباچیلق، سایسلک، ترزیلک، سودجیلک، باچچوانلق، دولکرلک، چوبانلق کبی صنعتلره مشغول اولورلردى، و جمله‌سی فنار پاطریقخانه‌سته تابعىلدی. يورطى كونلرى دامئا روم کلیسالرینه یىدلر، آینىلرینی اورالرده يپارلردى.

بولغار ملتک استقلال فکرلری ياواش ياواش قوت بولور بولماز، بولغارلر ئو ایلک ایشلری كندىلرینه مخصوص بىر کلیسا تأسیس ایلامك اولدی. بولغارلر بىر خصوصىدە اك چوق ياردیم ایدن استفنا کی بکدى. استفنا کی بىك پادشاهه صداقت فکرلە او زون مطالعىلری حاوی باب عالى يه بىر تذکرە يازدى. اوzmanلر رشید پاشانک ایكىنجى صدارتىدى. عالى پاشا خارجىه ناظرى، رفعت پاشا مجلس والا رئیسى، عصمت پاشا قلبە والىسىدى (۱).

مسئله اولا، استانبولده بر «پاپاز اوی» شکلندە باشладى. صدارته بوصورتله عرض ایدىلەدی. تذکرەنک صورتى بروجە آتى ایدى :
عتبة علياى و كالپناھىلرینه معروض چاڭرىمىنەلریدرەك

درسعادتە كرک ترسانە عامرەدە و كرک ساڭرامكىنە مىريەدە مستخدم و عباچیلق و سایسلک و درزیلک و عباچیلق و دولکرلک و باچچوانلق و چوبانلق مثلۇ نىجه عملىات كىشىفه ایله مشغول رنجىران و بوندن ماعدا تجارتلە دخى درسعادتە على الدوام امدشد ايمىكىن خالى اولىيان بولغار رعاياسى درسعادتە موجود اوھرق بوجنس رعاياسى نصارا مذهبداشلىرى اولان روم لسانىه عدم فهم و اذغانلىرنىن ناشى اكلامىچىلىرى لسانىه اجرای آينىلرینه مخصوص و مفرز بر كىنىسيه و حسب الآين زنوب بشرىەلرینى بالاستاع قوانىن ادبىيە روحانىيە كندولرینه تلقين و اصلاح ايجون بلغار لسانلىرىنى اشنا اىكى اوچ نفر پاپازە دخى محتاج اولدقىرىنى و عواطف عليه تبعه پورى سلطنت

(۱) تارىخ لطفى، جلد ۸، ص ۱۶۰

سنه‌یدن روم وارمنی و قاتولک طوائف مختلفه و رعایای نصارایه و یهود طائفه‌سننه باشقة باشقة معابد و محال جماعات مذهبیه توسعی بیورلادینی مثلاً بلغار رعایا سنه دخی مساعدة علیه بیدریغ و سزاوار بیورلوق امنیه واستدعا سنه بولندقرینی اول امرده روم پطریق قولاریه وبعده چاکرلرینه افاده و تظام حال ایدوب واقعاً بلغار رعایا سی صنوف تبعه ساره‌یه نسبته رعیته اقدم بولتش ایدوکه و حال سکونت و اطاعت‌تری بشیوز سنه‌دنبرو محک تحیره و امتحانه ضرب ایله اهونیتاری غیر مهم او لدینه نظرآ بومثلاً استدعالری ارباب انصافک انتظارنده بر امر طبیعی حکمنده ونا قابل تأویل و تهمت معرضنده قیاس اولنق لازم کلیدیک و علی‌الخصوص نصارانک بیوك بیورتیلری اولان میلاد و قیام من المرقد حضرت عیسی کونلرنده روم پطریقخانه سنه وبک او غلی کیسه‌سننه و سائز روم کنیسه‌لرینه بلغارلرک دخی غلبه‌لئی موجب از دخام او لقدناشی او لقدر غلبه‌لئک تفیریق و تحقیقی طباؤ حکمه دخی مناعدن خالی او لدینی درکار اولوب شوقدره ک اشبو عنایت عدیه و معالجه حکمتیه جناب جهانبانینک ایچنه اول باول برجه سمت عدم حلول مداخله‌سی دقیقه‌سننه طرف چاکریدن دقت نظر تدقیق او لقده و اسلام محلاً‌تندن بعدجه اول امرده بر پایاز اوی شکننده بوجل تدارک ایلدری رخصتی ایما بیورلقده ایکن فی الاصل هزار غرداد رعایا سندن اولوب فرانسه و پتبورغه و اروپ کزمش و مفسدت ایله محبول اولمش و بعض محللره انتساب ایلش اولان اقسار هوس نام کمنه اکثر ساده دل اولان بلغارلرک ایچنه حلول ایدرک و روسيه سفارتی انلره بر کنیسه انشاسنه مقتصد اولدینه ایناندیره رق اون قابان اسکله‌سننه بر یهودخانه‌سنک اشتراسننه واولظرفده بر بلغار کنیسه‌سی انشاسنه سوق و تشویق ایدیکی مسموع چاکری او لیحه بلغارلردن بعضی نزد چاکری به جلب اولنوب انشاسنه متنه و محتاج اولدقلری کنیسه اون قبان اسکله‌سی مورد و مر خلق کثیر و علی‌الخصوص اشتراسننه راغب اولدقلری یهودخانه‌سی او زرنده بر جامع شریف دخی درکار او لدینه‌ندن او محلدن صرف انتظار ایله روم پطریقخانه‌سی محله‌سنده و فنار و جباریده بوجل تدارک و اشتراسنی اهون و محذوردن اسلم اوله‌جغی و حق چاکرلری مطلقاً سایه محتوا یه حضرت شاهانمده آرنبود کوینده مجدداً صیف و شتا ایچون بر خانه انشا ایدرک فنارده واقع چاکرخانم و جوارده بولسان او خان صرافک و یاخود یکی قپوده واقع دلی بدروس نام صرافک

صاديق اولان ياليلرندن قتفيسى استرل ايسه دك بهايسىه صاتون آله بيلورلو ديو طرف چا كريدن تكليف اولىش ايسه ده مرسوم اقسار هوشك افسادىلە بهمه حاله قبان اسكله سنه بولنان يهود خانه سنك اشتراسته اصرار ايلاكلىرىنى كورىجىك مفسد مرسومك هم فساد مضره سنى ميدانه چيقارمۇق و همده بلغارلارى حر يفڭ ئاخالىتە سندن بالتفريق عند چا كريده مخدورلو عد اولنان و لوازم حزم واحتياطه مغايير كورىلان اسكله مذكوره ده كنيسه الشاشى رغبتلرندن تبىيدو تبىيد ايتديرملە نېتىلەن فشارده اولان خانمى سزلەرە هەجنىتيم حىليلە بلغارلارك پاپاز اوى اولق اوزرە پارەمسىز و پولسز تبرع ايلىرم دخى دىيەجككىز قالورمى دىجىك مفسد مرسوم ضبط اولىنوب رواج فسادىنه كىاد ويرىلەرك بلغارلارى خشنود ايتىرلەتكەن و او لوچەلە اقسار هوسى مرسومك مفسدت موھومەسى دفع اولىندىقدىنچىكە واقعا سزە خانمى تبرع ايتىم لكن يالكىز عرصىي تبرع ايىرم يوخىه اختاب موجودەسى و انقاپى ارىنىبود كويىنده بختق اولىش و پريشان و عربان قالمىش چولوق چوجوق ساصى اولان بعض اوشاقلرمە ويرىمشىدر ايجاب ايدن بېهانى اوئلرە ادا ايملىسز ديو بر تقرىب تدىريجانە ايلاه الزام بىلە آنلار دخى بوصورە راضى اولدەقلى و شىمىدىلك عرصە مذكورەنک كار كىرى اىچىنده بلغارلارك بىلە باپاز اوى اولق اوزرە استحضار اولىخانىن بو بلغار كنيسه سىچون يوما من الایام بعض محلدن رسماً اصرار مخدورىتە و قىتىلە مسد چىكدىرملە و هەجنىس اولان بر قوم رخايانى شائىء تەمدەن وارتە و صيات ايلك نېت صادقا نەسيله اغور ميامن وفور مصلحت سينە شاھانەدە صورت مشرىوحەنك ترجىحە مجازىت و او لوچەلە چا كىلەينك معاملات و سكنات طاجزانەمى دورىيەنلىان اغيارلار ئاظارندە اون قپانى اسكله سى جوارنده بلغارلارى انشاي كنيسه امل و عملندىن تبىيدلىرى خصوصىنده تىنده جرأت مشمول عىن حكىمت يىن و كالپناھىلرى بىورلەقدە او بىلابىدە اسر و فرمان حضرت من له الامر كدر .

بىندە

استفانامىكى

استفانا کی بکل باب عالیه یازدیقی بو تذکره غایت ماهرانه دوشونولشیدی . بزر طرفدن کویا باب عالینک حقوقی صیانت ایدیلیور ، دیگر طرفدن ده روسيه‌نک مداخله ایده‌جکی ایما ایدیله‌رک خفیف برته‌دیده ایله‌ری سورولیوردی . استفانا کی بکل « بعض محلین رسماً اصرار مخدورینه سد چکدیرملک » دن مقصدى بو ایدی . حتی بولغارلرک کندیلرینه بهمه حال مستقل کلیستاتیسیس ایلک و فنار پاطریخانه‌سنک نقوذنن آیرلیق ایچون « بشقه طرفله مراجعته محبور » او لا جقلرینه باب عالی ده قانعدي . خصوصیله ۱۲۵۵ تنظیمات فرمانندن صوکرا ، تورکیه‌ده مساکن بولغارلرک ده « بعض کونه مساعداته احتیاجلری » اولدوغنی باب عالی ده تسليم ایدیوردی . بو سبیدن ، باب عالی استفانا کی بکل تذکرم‌سندن بحث ایده‌رک مسئله‌ی مایین باش کتابته ، مذکور تذکرہ‌ی ده لف ایده‌رک ، آتیده کی وجه ایله عرض ایتدی :

عطوقلو افدم حضرتلىرى بلغارلرک صورت استدعا سنه داڑ استفانا کی بکل یازمشن اولدیقی بر قطعه تذکرە مفصله منظور عالی بیورلیق ایچون لقا تقديم قنندی . واقعا درسعادتنه بولنان بلغار رعایاسی بر مدت‌نبرو بو امده اولوب اجرای آین و مذهب ماده‌سندن طولانی بعض کونه مساعداته احتیاجلری دخی میدانده اولسیله بتون رد ایله جواب ویرلیکی حالده مأیوسیتلىرى مستلزم اوله‌جفندن ماعدا تحصیل امل ضمتنده بشقه طرفله مراجعته محبور اوله‌جقلرندن مصلحتی بو پرسیه کوتورمامک ایخاب ملکداریدن اوله‌جفی مثلو اون قاننده تدارک ایمئن اولدقتلى محل حسب الموقع او بمه‌جفندن و بلغارلرک استدیکی کی کلیسا انشاسی دخی شرعاً جائز اوله‌مجهجنه نظرآ بو محاذیرک دخی صورت حکیمانه ایله دفعی لازم‌دن اولدیقی حالده میر مویی ایلک استیدان ایتیکی صورت پك يولنده و کندوستنک صداقت و عودتندلالت ایلدیکندن اشعاری و امثال عدیده‌سی و جمله‌مومی ایلک فنارده اولان عرصه‌سنه بلغارلرک مخصوص بر پاپاس خانمی انشا اولنسی شایان مساعدة سنه اوله‌جفی دولتلو رئیس پاشا و خارجیه ناظری پاشا و عطوقلو مستشار بک افندی حضرت‌ایله بینمزده تذکرە اولنشن ایسه‌ده بو بابده دخی هر نصورتله امر و فرمان معالی عنوان جناب جهانیانی متعلق و شرف‌صدور بیوریلور ایسه مقضای منیفناک اجراسنه مباردت قلنه‌جفی بیانیله تذکرە ثناوری ترقیم اولنده افدم . ۶ ذی القعده ۱۲۶۵ م

استفانا کی بک فکری ماینجهده تصویب ایدیلدی . استفانا کی بک عن اصل بولغار قومدن اولدوغی حالده روم ملتک معتبرانندنی . حتی بالآخره ۱۲۷۲ ده اصلاحات فرمانی اعلان اولونمازدن اول مقام صدارته بر لایحه ویرمنش ، بو لایحه ایله رسید پاشانک اصلاحات فرماننک احتوا ایلدیکی محذورلری تائید و تصدیق ایله مشدی . بو سبیدن مایننک کندیسنه اعتماد وامنیتی واردی . بالکثر بر مسئله قایوردی : کلیسانک انشاسی مسئله‌سی .

استانبولده « بعد القتح » کلیسا انشاسی شرعاً منوعدی . حتی روم ، ارمی و یهودی مبدلینی تعمیر و ترمیم بیله ایحاب ایتسه ، دیوانه رسماً مراجعت ایدمرک حکم و فرمان چیقارتفق اصولدنی . بناءً علیه ماین بو جهتی ده نظر اعتباره آکدی . « بلغارلره مخصوص بر پاپاس خانه‌سی » انشاسنه مساعده ایتدی . باب طالینک تذکرة معروضه سنک آلتنه ماین باش کتابتندن صدارته خطاباً شو حاشیه بازیلدی :

معروض چاکر کینه‌لریدرک

راحه پیرای تفحیم اولان اشبوا تذکرہ سامیه اصفانه‌لریه ذکر اولنان تذکرہ منظور عالیٰ حضرت شاهانه بیورلش واقعاً اون قیانتنده تدارک ایتشن اولدقلری محل حسب الموقع اویمه‌جفندن و بلغارلرک استدیکی کی کلیسا انشاسی دخی شرعاً جائز اویمه‌جفنه بناءً میر موی‌الیک استیدان ایتدیکی صورت وجهه عرصه مذکوره‌یه بلغارلره مخصوص بر پاپاس خانه‌سی انشا اوینسی متعلق بیوریلان اراده سنیه جناب ملوکانه ایحاب عالیستندن بولنش و تذکرہ مذکوره ینه صوب صوابنای آصفیلرینه اعاده قلنمش اولمله اوبلابدہ امر و فرمان حضرت ولی الامر کدر . ف ۶ ذی القعده ۱۲۶۵ (۱) .

استانبولده بولغار اکسار خانه‌سنک اساسی بوصورتله تشکیل ایدیلدی . باب عالی بوصورتله فنار پاطریقخانه‌سنه بر ضربه وورمنش اولدی . بولغار کلیسا‌لرندہ یاپیلان آیینلرده روم پاطریقندن بحث ایدله‌میه یاشلانندی . نهایت ۱۲۷۷ ده بولغارلردن بر هیئت باب عالی یه مراجعت ایدمرک روم پاطریقنى رئیس روحانی طانیه‌جقلری

[۱] خزینه اوراق ، نمره ۱۸ ، ۶ ذی القعده ۱۲۶۵ .

بیلرودی ، حتی بر قاج کون صوکرا بولغارلار طرفدن روسیه سفارتخانه‌سی اوکنده جار شرفه الیز او قوندی . روم باطریق کیریلوس استعفایه محور اولدی . یکی بر باطریق انتخاب لازمدی . فقط بولغارستانده کی بولغار جاعتی انتخابه قطعاً اشتراك ایتمدیلر . بولغارلرک بو حرکتی روسیه‌نک آمالنه موافقدی . فقط برآز صوکرا ، روم باطریق خانه‌سدن آیریلان بولغارلرده ایکی به آیریدیلر . سلانیک و مناستر ولایتلرندہ قاتولیک پروباگانداسی دها فائق بر تأثیر اجرا ایندی . بو پروباگاندا اون برنجی عصردن بری تورکیه نفوذی اجرا اینش ، حتی آن‌اطلولوده و استانبولده ارمنیلردن برجوغی قاتولیک مذهبنه ادخال ایمه‌یه موفق اولمشدی . بناء علیه حکومت بولغارلرکده ، عینیله بر قسم ارمنیلر کی ، کندی پاپاسلرینک اداره‌سی آئنده و کندی لسانلیه قاتولیک مذهبندہ عبادت ایتملری خوش کوردی (۱) .

۱۸۶۰ سنه‌سی کانون اوونک ۲۰ نجی کونی (۲) بولغار آرخیا ندیریقی ماقاری ، بولغار ملتی طرفدن صلاحیت تامیی حائز اعضا ایله برابر ارمنی قاتولیک باطریق خانه‌سنه مراجعت ایندی . بولغار رهبان‌هیئتیک قاتولیک مذهبنه دخول شرط‌لرینی مذاکره ایله‌دی . آرخیا ندیریتک بوتون سؤالرینه قاتولیک باطریق حاصون جواباً شرق قاتولیک کلیسا‌لرینک پاپالق مقامیله مناسبتری تاصلسه ، بولغار قاتولیک کلیسا‌لرینک‌ده عینی اولاًجغی ، بولغار ملتیک جهانی و روحانی تشکیلاتنه پاپانک قطعاً مداخله ایمه‌جکی آکلاندی . هیئت ، بولغار قاتولیک کلیسا‌سنسنک فرانسه حایم‌سنده بولونه‌سنسنی تئی ایندی . بوندن‌ده مقصدری ، یونان وروس اتحادینه قارشی بولغارلئی محافظه ایله‌مکدی . فرانسه بوکا چوقدن راضی ایدی . فقط روسیه‌یی کوچندرمک ارزو ایتمدیکی جهته بولغارلرک بو تمیاتنه قارشی احتیاط‌کارانه حرکت ایندی .

بولغار هینئی ارمنی قاتولیک پسپوشه کندیلرینک قاتولیک مذهبنه کرده‌کلرینه داؤ بری ایکی بیک ، دیکری یوز قرق بش امضالی فرانسرزجه و بولغارجه ایکی سند ویردیلرکه ، مذکور سندلرک ترجمه‌سی بروجه آئید :

[۱] آنکلهارت ، تورکیه و تیطلیات ، فصل ۱۳ ، ص ۱۵۸ .

(۲) آنکلهارت بو تاریخی « ۱۸۶۱ سنه‌سی اوائلنده » دیه قید اینش ایسده طوغروسی بزم یازدی‌قمرزد .

بولغارلرک قاتولیک کلیسا‌سیله بر لشکر ایجین راهب‌لرینه ویردکلری سندک‌تر ترجمه‌سی:
بز زیرده واضح‌الامضا تبعه شاهانه‌دن استانبول بولغارلری قدیماً قاتولیک
کلیسا‌سی طرفندن تأسیس و تصدیق ایدیلوب استانبول روم پاطریق طرفندن خیل
و دسایس ایله حقوق المقاولونان مستقل ملی کلیسا‌مزی احیا ارزو سنده بولوندی‌قىزدن
سالف‌الد کر مذهب روحانیزی احیا ایچون بوكون بالاجتماع کندی اختیاریزله قاتولیک
کلیسا‌سی ایله بر لشمه‌ی قرارلاشیدیردق . بناءً علیه ملتمنز حقنده قاتولیک کلیسا‌سی
رؤسایسیله بو مسئله‌ی داڑ مذاکره ایته‌کزی رجا ایدر و حرکاتکزده سربستی^{*}
تامه مالک اولماکز ایچون سزه اضنازی حاوی اشو سندی تقديم ایلرز

آلتنده ایکی بیکدن فضله امضا

بولغارلرک ترتیب ایتدکلری محضرک ترجمه‌سی :

بر کون ۲۰ کانون اول بازار کونی ذات شوکتیمات حناب پادشاه‌نیک تبعه
صادقه‌سی اولان زیرده واضح‌الامضا بولغارلر استانبولده کلیسا‌مزدہ ملت طرفندن
صلاحیت کامله‌ی حائز ملی رهبانیزک ریاستی آلتنده مجلس ملی حالنده بالاجتماع عادات
مذهبیه‌منه اتباعاً کندی حریت و اختیاریزله قاتولیک کلیسا‌سنه داخل اولدوغمزی
و بناءً علیه پاپا حضرت‌لرینی کندیزه رئیس روحانی طائیدیغوزی و کندیسنه انتیاد
تام عرض ایله‌دیکمزی قطعی اولارق بیان ایلر و منافع روحانیه‌منه متعلق کافه
خصوصاتده پاپالق مقامی، و امور ملکیه و دینیه من خصوصنده ده باب عالی نزدنده
موقتاً توسطده بولونماقی ارمی قاتولیک پسقپوسی مونسیور حاصوندن تمنی ایلرز .

امضا : ارخیاندیریت ماقاری

التنده یوز یکرمی قدر امضا

اشبو سند ایله محضرک زیرینه واضح‌الامضا بزلر حائز اولدوغمز صلاحیقی
بولغار ملتک بر قىمندن حائز اولدوغمزی بیان ایلرز .
استانبول ۲۰ کانون اول ۱۸۶۰

امضا آرخیاندیریت ماقاری

آرخیاندیریت ژوفه‌ف

پوقو و دار

سته زه فرنا دمیسون ویزاری

مانو ایوانوف

ستویان ژیسی قوف

آلشته دیکر یکرمی بش امضا

بولغارلو بوسندری بالذات یازمشلر، آلتزینه هپسی ده امضالینی تویعشلردى.
کاغدلر آله آلينامىيە حق درجه‌ده كىرىلىدى. حتى امضا ايچىن ير قالماشى، باشقە كاغدلرده
آلت طرفه يايىشدىرلىشىدى. استانبول قاتولىك پىقپۇسى اندون بوكاغدلرى، ترجمەلىنى
بالاده یازدىغىز طرزىدە، كۆزىل بىرقانسىز جە ايلە ايىكى كاغدە یازدىرىدى. اصللارنى دە
لەف ايدەرك توركە تىذ كە ايلە صدارەت مراجعت ايتىدى :

استانە سعادتىدە ساكن و مقيم اولان بلغار طائەستىك بىر طاقى حىلى و قىدىبىرو
رجوع ايلە مذهب قدىملرى اولان قتولك مذهبىنە داخل اولق استدعاسنە داڭىز
بالدفعتا واقع اولان افادە و نيازلىرى طرف كىرانەمدەن رد او ئىمامش ايسەدە قواعد
مذهبىيە من اوزرە اسباب ايجابىيە تىقىش و تحقيق ضىئىنە شەمىدى يە دىكىن توقيف
و تصدقىق و بىر طرفدن استنطاق و تدقىق مادە او ئىنسىيە حاصل اولان نىتىجە يە كورە
بونلرگ بورجۇعلرى مجرد مذهب اصللىرىنە عودت نىتىدىن عبارت جان و مذهب
مسئلەسى اولدىيىنى تىين ايتىش اولدىيىنى حالىدە ايچىلرنە بولنان پاپاسلىنەن دىخى نادرىت
مقدارى ساۋىرا اھبىلىلە بىرا بىر طائە مەن معلوم الاسمى كىان كىندو طرفلىنەن
برقطۇھە سند اپاز و ايكييىكىدىن مەتجاوز اھالى طرفلىنەن امضا او ئىش دىكىر بىرقطۇھە
ورقە طرف چاڭرانەمە بالاعطا بو و جەلە تحریراً و شفاحاً قتولك مذهبىنى رضا
واستكلىلە اختيار و قبول ايدەجىكلەرنى دەن انواع سوزو كداز ايلە بىيان و افادە ايدەكلىرىنە
بناءً سايىھ حضرت پادشاهىدە جەلەنەك ناڭل اولدىيىنى سربىستىت مذهبىيە مقتضاسى اوزرە
كانون اولىك اوون سكزنجى پازار كۈنى كلىسادە قتولك مذهبىنى قولنە داڭ لازم
كىلان مسائل مذهبىيە مزى تىماماً قبول و اعتراض و تقرير ايتىش اولدەقلەنەن قواعد
مذهبىيە من اوزرە طرف عاجزانەمدەن قبول و تقريرلىرى تصدقىق ايلە قتولك اولىشلردرە.
معلوم اصفانەلرى بىورلدىيى اوزرە بونلرگ عادت و عبادتلىرى قدىمدىبىرو كلىسا طرفىنە

ویریلان رخصت اوزره ملل ساڑه قتوکان مثلو کندو راهبری معرفتله
کلیسا‌لرنده ولسانلری اوزره یعنی بلغارجه و کندی قاعده مخصوصه لرنجه اجرای
این ایللری لازم کلش و بروجہ معروض سند ایله ورقه منظور عالی جناب
نظراتپناهیلری بیورلوق اوزره مرفوع حضور سامیلری قلنمش او لمغله سند وورقة
منبورک ینه صوب هترانمه اعاده‌سی موافق اراده سینیلری بیورلدنی حالده
اعاده‌سی بابنده امر و فرمان حضرت من له الامر کدر ۱۹ جاذی‌الآخره سنہ ۷۷۲

بن داعیلری

اندون

پسپوس

ملت قتوکان

استانه و توابعی

۱۲۷۵

تدکرہ نک آلتندہ کی ، پسپوسک مہنیدی ۔

باب عالینک وضعی مشکلدمی . فقط روم پاطریقخانه‌سنک نفوذیقی فرمایی او ده
ارزو ایدیوردی . بولغارلرک حرکتی ایسه صرف ملی ایدی . بولغار خلقی روم
پاطریقخانه‌سنک استبدادن دن قورتولق ایستیورلردی . بوتون بومی و دینی حرکتی
اداره ایدن ، فلبه ایدی . فلبه‌کی بولغارلر ، فشار پاطریقخانه‌سنکن تمامیله آیرلشدرا دی .
او در جهده که ، کیریلوسک یرینه یکی رپاطریق انتخاب ایدیلدی . بونی هیچ بر بولغار داره
روحانیه‌سی تصدیق ایتمدی . شوحاله کوره بولغارلر ایکی کلیسا‌یه آیرلش او لیورلردی :
بر قسمی مستقل بولغار کلیسا‌سنه ، بر قسمی ده پاپا یه تابع او لیشلردی . فقط پاپا یه تابع
او لانلر ، داهازیاده ، نہیشنی صیانت مقصده له حرکت ایدیورلردی . بونلرک فکر نجه ،
بولغارلغک الا بیویک دشمنلری ، روسلرلہ روملردی . پاپانک سیاسی نفوذی متزلزل
او لسے بیله روحانی نفوذی کندیلرنی حمایه ایچین کافیدی . عبادتلری ملی لسانلریله
یا پدقدن صوکرا ، پاپا یه تابع اولانک بیویک بر محذوری یوقدی ۔

باب عالی یه کانجه : بولغارلردن بر قسمنک قاتولیک او لاسنه هیچ سسی چیقار مامق
طريقی التزام ایتدى . قاتولیک باش پسپوسنک ویزدیکی او وراق ایله مطالعه
خصوصه‌سی مابینه شو صورتله عرض ایله‌دی :

عطوقلو افندم حضرتلىرى

در سعادتىدە بولنان بلغارلاردن بر طاقنىڭ قىولك مذهبته دخالت ايدىكلرىقى و بونلار ايله پاپاسلىرى طرفىدىن ويرىلان سند وورقەتكى كورالدىيكنى متضمن ارمىنى قولكلرى باش پىقىوستىك برققەمە تقرىرى مذكور اوراق ايله منظور عاليٰ جناب پادشاهى بىورىلۇق اوزره عرض و تقديم قىلدى دولت عليهتكى اتخاذ كردىسى اولان اصول اقتصاسىنچە بونلارك تبديل مذهب ايتىلىرىنە دولتجە بىشى دىنلىك ايجاب ايتىوب شوحالك سېيىسى بىر مىدىنېر بىلقار طائەنسىڭ روم مترەپولىدلارندن اولان عدم خشنودىلارى اولەرق مذهب قدىملەرنە قىلىش اولان بلغارلار دىنى بىعازىن بلغارستانە تىمىن اوئىنەجق مترەپولىد و پىقىوسلارك كىندى ملتىرنەن اولسى ادعاسىنە اولەقلەرىنە و دولت عليه يە كوره ايکى طرف دىنى يائى و فتوره دوشورىمەجك صورتىدە بىر طریق تسویه بولقۇ لازىم كە جىكە بناءً جانىتىك تبديل مطالىليه اصلاح ذاتالىينە چالىشىمقدە اولەيقىندىن قرارىنىڭ حضور عاليٰ يە عرض و افادەسىنە مبادرت اوئىنەجى بىانىلە تىذ كرە شاورى تۈرىم قىلدى افندم . ۱۲۷۷ ج ۲۹

صدارتىك بوعرضى آتىدەكى وجه ايله تصدقى قىلدى :

معروض چاڭر كىيەليردىكە

آنلە پىرای توقيىر اولان اشبو تىذكىرە سامىيە صدارتىناھىيلە اوراق معروضە منظور معاڭىفور جناب پادشاهى بىورىلۇش واسىتىدان بىورالدىيى و جەنە قرار كېتىك عرض و افادە اوئىنى متعلق و شرفا صدور بىورىلان امىرووارادە سىنە حضرت ملوكانە مقتضايى منىندىن اولەرق اوراق مىقۇمە يە صوب سامى اصفانەلىرىنە اعادە و تىسیر قلىمىش اولغىلە اولبىابدە اصروف فرمان حضرت وله الامر كدر في سلح ج ۱۲۷۷

باب عاليٰ ، بولغارلاردن بر قىسىنىڭ قاتولىك اولمالىرى مىسئىلەسى بوصورتىه حل اىتىدى . فقط بولغارلارك قاتولىك باش پىقىوستە ويرىدىكى سند ايله حضرتىك نسخە اصلەلىرىنى باش پىقىوستە ارزوسى وجه ايله كىندىسىنە اعادە ايتىھەرك خزىش ئاوراقدە حفظلى مناسب كوردى .

باب عالينىڭ بوجىرىنىڭ روم باطريقى اىچىن آجى بىر ضربە ايدى . فقط باطريقخانەنڭ اڭ زىادە اهمىت ويردىكى ، بومىسئە دىكلىدى . باطريقخانەن يى اڭ زىادە دوشون دورەنە بوتون اوروتودوقس بولغارلارك فار استىدادىندن كاملاً قورتولما يە چالىشىمالىرىدى .

اىمە - فېيىم